

GERGELI

Gergeli rođen na salašu. Močvarom jurio vivke. Oca se ne seća, zna samo da su ga oficiri obesili na trgu ispred cvečarske radnje Rozalije Šipoš. Tu istu cvečarku otac nedeljom vodio u polje, daleko izvan varoških prozora... Mati godinama ćutala, po raznim grobljima prodavala ruže i vraćala se sa slatkišima i **drvenim bojama** crtajući sinu vrtove po zidovima... Rano upoznao konje... Čutljivi kosci kao iz zemlje izrasli, dolazili svakog podneva, zastajali kraj bunara, pojili divlje pastuve... Rozalija bi seoskoj deci donosila kruške ječmenke... Pri zalasku sunca sedali na kućni prag, iz varoši bi dojahao ujak, vezivao vranca uz direk kraj vrata, svijao duvan, govorio kako će Gergeliju, kad odraste, otvoriti najlepšu fotografsku radnju. Namera se nije obistinila.

Gospodinova kuća bila prepuna »sumnjivih« žena, dolazile kad im ni poslednja kafana ne otvara vrata, pričale po varošici o njegovim rukama kako vešto oživljavaju sve što dodirnu. Gergeli poštuje napuštene dame. To što noću odlaze za novac, nisu one krive, greška je muške gospode koja za prevaru rođenih žena uvek imaju dovoljno para. Dogodi li se da devojka ostane bez stana, kod Gergelija može prenoćiti. Za njih mora biti voća i kolača.

Golicavih priča na pretek: čas vidiš sramežljivog oficira kraj suknje koji već sutra oštro komanduje vojnicima; nađe se i Paja Dokljanov gde ogovara ženu da nije u stanju zamesiti običnu pitu od višanja. I niko, osim Gergelija i tih žena, ne poznaje sudbine nesrećnih muških varošana. Kod najlepše Natalije Kamrakov redovno se opija pop Kajica i psuje svece i bogove, a mora ispod ikone za platicu čitati: »Oče naš« i deset zapovesti.

Gergeli im bio otac i brat, iako je ćutao da voli Nataliju, kojoj su mnogi direktori okolnih fabrika poklanjali zlatno prstenje kupovano u Carigradu i Veneciji.

Uglavnom iz Dokljanove kancelarije izašla vest da je Gergeli lopov u čiji trag ni nadležne vlasti do danas nisu ušle, a bez jasnih i konkretnih dokaza čoveka ne možeš uhapsiti. (Novac mu i dalje pristizao iz daleka.) Susedi danima čekali da lopov otvori darežljivo srce. Mora se priznati: razgrabljeni kazan nije bio izliven od zlata, kako se inače pretpostavljalo.

Dokljanov primio novčanu uputnicu uz dvesta dolara. Potpis: Gergeli! Bio presrećan. Ženi se hvalio da je izvesnom biznismenu Džemu Džemu di Žoržu iz Los Anđelosa objasnio kako se vode poslovne knjige i ovaj mu, eto, za sitnu uslugu, poslao dve stotine dolara. Žena se ponosila pričajući kako joj muž kao knjigovođa u svetu čuven, a u varoškoj kući ga čuškaju k'o crvića koji veze s knjigovodstvom nema.

Kišnog jutra osvane zakovana kapija.

Nikne iza zida drveni zvonik bez krsta. Pobožni odu crkvenjaku, sastave zapisnik, upute žalbu crkvenoj upravi na bogohulnika što na račun boga pravi viceve. Crkva ozbiljno razmotri akt, sastavi delegaciju s namerom da sporazum urodi plodom, jer šta se sve može dogoditi ako Gergeli zazvoni jutrenje pre crkvenog tornja?!

Saznavši vreme dolaska crkvenih delegata i verodostojnika, gospodin Gergeli od stuba kapije do baštenskog zida rastegne žicu po kojoj sklizne lanac vernog psa.

Iza debelih dudova, skrivajući noseve, vuku se crkveni dostojanstvenici. Spremali ašove i lopate, ne bi li silom srušili zvonik.

Pop Kajica laktom mune crkvenjaka da vikne:

— Gergeli, ima li koga, Gergeliiii?!

Pas preskoči zid i zubima povuče mantiju, razbegnu se pobožnici, izgruvan i blatnjav pop Kajica s mukom dokotrlja do prvog jaraka, pretrči ulicu i nestane iza ugla. Neverni vernici ostanu kratkih rukava.

Prvom prilikom zahtevali da ih sudija za prekršaje primi i saslušaju, ali prijem nije uspeo, nisu našli paragraf o koji bi mogli okaziti preživljeni strah i poznatu bruku.

Raspitivali se u Dokljanovoj kancelariji o daljim podacima gospodina Gergelija i saznali:

— Identitet dotične persone je službena tajna, više da ne zabadate noseve tamo gde vam nije mesto, imam ja ovde pečat i zaduženo lice koje o Gergeliju vodi računa... Niko da ne dira u njegov život. Gledajte vi svoje poslove dok vas nisam tuhnuo u bajbokanu.

Tako službenik Mesne kancelarije smiri duhove i zaustavi priče o lopovu i bogohulniku.

Ubedenje da je Gergeli **lud** ostajalo nepomućeno. Susedi su i dalje gundali, ali svi se plašili glasnih razgovora, poštovali sašaptavanja i ostajali uporni:

da Gergelija treba isterati iz ulice i kuću mu zapaliti.

Sve se završilo ogovaranjem.

Strah da je Gergeli možda đavolov izaslanik, navodio ljude na pomisao da ih sused čudak može unesrećiti preko noći za sva vremena.

Umesto bogu i svecima, vernici počеше, pri svakoj svečanoj pomisli, pripaljavati kandila Gergeliju kao jedinog ikoni. Svako crveno kalendarsko slovo njemu pripisivali, iako mu kuću obilazili svi, osim gavranova... Pokušavali razjasniti zagonetku da crne ptice baš iznad zvonika kruže.

— Da nije u dosluhu s paklom? — pita crkvenjak popa Kajicu.

— Taman posla, nebeski otac bi ga gromom spalio, ne znaš ti kakav je bog kad se razljuti.

— Video sam ja, ono letos kad je bilo, pukla munja i rascepila ispred kapije, odmah sam znao da će se tu nečastivi useliti... I juče puko grom.

— A on?

— Ništa, peva i opet peva, peva...

— Šta je pevao, šta?! — nestrpljivo će pop Kajica.

— Nešto k'o... Stao mi mozak... A ja, to...

Pijanom bogu

prebili nogu

dok je s đavolom pio drogu

na kozijem rogu,

rogugurogugu,

tutu rugugu oguligugu...

— Eeee — otegne pop Kajica — taj zafrkava crkvu, ali tu se prešao, mi smo crkveni u pravom smislu, ja kada se napijem, ti držiš službu, pre nisi mogao tek tako ispred oltara, je l' tako, 'ajd kaži?

— Jest', samo mislim...

— Greh je na njega misliti, kad umre nećemo mu krst dati, ti znaš da sam rigorozan.